

Διαχρονική, διαπολιτισμική και σημειωτική προσέγγιση της διδασκαλίας της γαλλικής γλώσσας στη Γαλλία και στην Ελλάδα

Χαρούλα Χατζημιχαήλ

Διδάκτωρ-Ε.Ε.Π.,

Αριστοτέλειο Πανεπίστημιο Θεσσαλονίκης

harahatzimihail@gmail.com

Περίληψη

Στο παρόν κείμενο παρουσιάζεται διαχρονικά η διδασκαλία της γαλλικής στη γαλλική και στην ελληνική εκπαίδευση από τον Μεσαίωνα έως σήμερα. Πηγές είναι καταγραφές διάφορες, μουσειακά αντικείμενα, και Νόμοι που εκδόθηκαν στις 2 αντίστοιχες χώρες, αντανακλώντας ισχύουσες επιστημονικές, κοινωνικές κ.λπ. θεωρήσεις για διδασκαλία της γαλλικής γλώσσας και του γαλλικού πολιτισμού στο πέρασμα του χρόνου. Η διαπολιτισμική και η σημειωτική προσέγγιση προσανατολίζουν στην κατανόηση των ανωτέρω.

Λέξεις-κλειδιά: Ιστορία της Γαλλικής Γλωσσικής και Ελληνικής Ξενόγλωσσας Εκπαίδευσης, Λεξικά Γαλλικής, Διαπολιτισμικότητα, Σημειωτική.

1. Εισαγωγή

Στο παρόν κείμενο εξετάζεται η διαμόρφωση γλωσσικής διδασκαλίας στη γαλλική και στην ελληνική εκπαίδευση μεταξύ Μεσαίωνα και 21^{ου} αι. Ειδικότερα σκιαγραφείται η Ιστορία διδασκαλίας της γαλλικής ως μητρικής και ως ξένης γλώσσας στο γαλλόφωνο και στον ελληνόφωνο χώρο, σε παρόμοια ή διαφορετικά κοινωνικοπολιτισμικά μαθησιακά περιβάλλοντα, με βάση τη διαπολιτισμική και τη σημειωτική προσέγγισή τους.

2. Μεθοδολογία, σκοπός και βιβλιογραφία της έρευνας

Η έρευνα έγινε σε: βιβλία για Ιστορία γλωσσικής Εκπαίδευσης στη Γαλλία και στην Ελλάδα, Πρακτικά Συνεδρίων, παλαιά εγχειρίδια διδασκαλίας της γαλλικής γλώσσας και κείμενα στο Διαδίκτυο. Ο προς επίτευξη σκοπός είναι μία καταλογογράφηση Υπουργικών Νόμων, αποφάσεων κ.λπ. που αντανακλούν ιδεολογικές τάσεις, κοινωνικές και πολιτικές καταστάσεις της κάθε εποχής, τον ρόλο της εκκλησίας στη γαλλική και ελληνική εκπαίδευση, και τη θέση της γαλλικής στην Ελλάδα διαχρονικά. Η παρουσίαση και αξιολόγηση αποτελεσμάτων της έρευνας γίνεται διαχρονικά και συγχρονικά, με αναφορές σε Νόμους, Μεθόδους διδασκαλίας, Λεξικά, βιβλία, ιστορικοκοινωνικές καταστάσεις που επικρατούσαν στη μια ή και στις δύο χώρες. Αναδεικνύεται η χρησιμότητα έρευνας στην επιβολή βελτιωτικής, αυξητικής/μειωτικής τροποποίησης Νόμων. Η Βιβλιογραφία για: ιστορία εκπαίδευσης, γλωσσολογία, σημειωτική και διδακτική γαλλικής προέρχεται από κείμενα των: Βακαλόπουλου, 1976; Ζαλλώνη, 1988/1997; Greimas & Courtés, 1993; Antoniou, 2011; Χατζημιχαήλ (2019; 2020; 2023 κ.λπ.

3. Τα αποτελέσματα της έρευνας

3.1. Η διδασκαλία γαλλικής γλώσσας στη Γαλλία από τον Μεσαίωνα έως τον 21^ο αι.

Σύμφωνα με έναν ενδεικτικό κατάλογο: ● Με διάταγμα του Καρλομάγνου της 23^{ης}.3.789 ανασυστάθηκαν στη Γαλλία τα τότε υπάρχοντα επισκοπικά κ.λπ. εκκλησιαστικά σχολεία. Στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση δίδασκαν Μάγιστροι, στη Δευτεροβάθμια Γραμματικοί και στην Τριτοβάθμια Ρήτορες (Εικ. 1). ● Εως τον 12^ο αι. η εκπαίδευση των νέων γινόταν σύμφωνα με το Trivium (τρεις δρόμοι), για διδασκαλία Γραμματικής (Εικ. 2), Λογικής, Διαλεκτικής και

Ρητορικής ως μηχανισμών: γλώσσας, σκέψης, ανάλυσης, και χρήσης στη διδασκαλία και καθοδήγηση. Η εκπαίδευση συνεχιζόταν με το Quadrivium ως σύνολο 4 επιστημών των Μαθηματικών: Αριθμητικής, Γεωμετρίας, Μουσικής και Αστρονομίας σύμφωνα με τον Πυθαγόρα και την αρχαιοελληνική θεώρηση. Κατόπιν οι μαθητές/τριες-σπουδαστές/τριες εξειδικευόταν σε Φιλοσοφία, Θεολογία, Ιατρική ή Δίκαιο (Εικ. 3,4,5). • Στους 14^ο, 15^ο και 16ο αι. δηλ. υπό το Μοναρχικό/Παλαιό Καθεστώς (Ancien Régime) σύμφωνα με γαλλικά τοπικά Αρχεία, η αρχική εκπαίδευση των παιδιών γινόταν σε σχολεία από τους Maîtres (<magister λατιν.> maître 1080> maîtresse 12^{ος} αι.> Maître, maîtresse σύγχρ. γαλλ., Robert, 1983: 1134) που διηύθυναν οι recteurs (1261, 1213 <rector, regere λατιν., πρβλ.> directeur τέλη 15^{ου} αι. <director λατιν., Robert, 1983: 1631, 547). Τα παιδιά διδασκόταν Ανάγνωση, Γραφή, Καλλιγραφία, Αριθμητική. Οι υποψήφιοι/ες δάσκαλοι/ες είχαν δίπλωμα οποιασδήποτε ειδικότητας (Θεολογίας, Νομικής κ.λπ.) ενώ έπρεπε να διακρίνονται για ηθική ζωή και χρηστά ήθη στην εκπαίδευση παιδιών (Εικ. 6,7). Η Καθολική Εκκλησία είχε κυρίαρχο ρόλο στην επιλογή δασκάλων ενώ οι ψάλτες με αναθέσεις και αποφάσεις των τοπικών επισκόπων επέβλεπαν τη σωστή λειτουργία των σχολείων που εκπαίδευαν δωρεάν κληρικούς και φτωχά παιδιά (Εικ. 8,9,10). Τα κορίτσια φοιτούσαν σε μικτές τάξεις με αγόρια, ενώ κάποιες φορές διδασκόταν από τις συζύγους δασκάλων ραπτική, κέντημα κ.ά. οικιακές εργασίες. • Στην εκπαίδευση παιδιών χρησιμοποιόταν η Λατινική (Γιαννουλοπούλου, 2020) ενώ το 1530 μετά την ίδρυση του Βασιλικού Κολλεγίου (Collège Royal), αργότερα Κολλεγίου της Γαλλίας (Collège de France), χρησιμοποιόταν η Μεσαιωνική Γαλλική (1328-1610), από τον Γραμματικό Ramuz και τον Μαθηματικό Forcadel. • Κατά τους 17^ο-18^ο αι., εποχή του Διαφωτισμού (Le siècle des Lumières), στο έργο του Jean-Jacques Rousseau «Αίμιλιος ή Περί Αγωγής» οι εκπαιδευτικοί παροτρυνόταν να αφήνουν τα παιδιά «ελεύθερα στη φύση» για ανακάλυψη των τρόπων που ζώα και φυτά ζουν και αναπτύσσονται (Εικ. 11-14). Σε λογοτεχνικά έργα υπάρχουν πληροφορίες για την εκπαίδευση νεαρών ατόμων, κυρίως κοριτσιών. Έτσι, στους «Αθλιους» του Βίκτωρα Ουγκώ (Ουγκώ, 1955: 150-151), ο Γιάννης Αγιάνης παραλαμβάνοντας από Καθολικό Μοναστήρι καλογραιών την Τιτίκα, θετή κόρη/προστατευόμενη του πριν τη Γαλλική Επανάσταση: «Η Τιτίκα [...] Ήταν λίγο παραπάνω από δεκατεσσάρων χρονών και βρισκόταν στην άχαρη ηλικία [...]. Η εκπαίδευσή της είχε τελειώσει. Δηλαδή της είχαν διδάξει θρησκευτικά, και μάλιστα, και προπάντων ευλάβεια, έπειτα ιστορία, δηλαδή αυτό που λέγεται έτσι στα μοναστήρια, γεωγραφία, γραμματική, τις μετοχές, τους βασιλείς της Γαλλίας, λίγη μουσική, να σχεδιάζει μια μύτη, κ.λπ. [...]. Στο έργο της αγωγής, στη σοβαρή αυτή υπόθεση της προετοιμασίας μιας γυναίκας για τη ζωή, πόση επιστήμη χρειάζεται για να πολεμηθεί αυτή η μεγάλη αμάθεια, που λέγεται αθωότητα!». • Στη Γαλλική Επανάσταση (1789) επήλθαν αλλαγές στη γαλλική κοινωνία, και στην εκπαίδευση. Στην περίοδο της Τρομοκρατίας (1791) καθιερώθηκαν διαφορετικά από τις έως τότε ισχύουσες: ονομασίες μηνών και χρονικές οριοθετήσεις τους, επινοημένες από τον ποιητή François Fabre d'Églantine (Walter, 2007: 351; Χατζημιχαήλ, 2019: 151). Με τροπολογία του Louis Joseph Charlier που υπογράφηκε στις: quindidi 5. nivôse.an II με το Επαναστατικό/Δημοκρατικό ημερολόγιο αλλιώς Mercredi 25.12.1793 με το Σύγχρονο/Γρηγοριανό ημερολόγιο (Robert, 1983: 1273; Walter, 2007: 351; Χατζημιχαήλ, 2019: 150-152), η Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση θεσπίστηκε ως υποχρεωτική, παρεχόμενη δωρεάν από το κράτος σε όλα τα παιδιά -και λαϊκής καταγωγής- για να περιοριστεί η ισχύουσα εκκλησιαστική εκπαίδευση. Με Νόμο της 12^{ης}.12.1792 οι δάσκαλοι/ες αντικατέστησαν Μάγιστρους σε χωριά και Κληρικούς σε διάφορες ενορίες. Μετά την ίδρυση του Υπουργείου Δημόσιας Εκπαίδευσης, καταργήθηκε η υποχρεωτικότητα στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση ενώ στα κεντρικά σχολεία Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης εστίαζαν

στη διδασκαλία Φυσικών και όχι Ανθρωπιστικών Επιστημών. Το 1794 τα πανεπιστήμια περιορίστηκαν και αντικαταστάθηκαν από τις Επαγγελματικές Σχολές: Νομική, Ιατρική, Πολυτεχνείο, θεσμοθετήθηκε η Συνεχιζόμενη/Δια βίου Εκπαίδευση και ιδρύθηκε το Ωδείο Τεχνών και Επαγγελμάτων. • Με Διάταγμα της 15^{ης}.8.1808, άρθρο 38, ο Ναπολέων Βοναπάρτης έδωσε ξανά σημαντικό ρόλο στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, σε δασκάλους/ες και Αδελφούς (Frères) της Καθολικής Εκκλησίας. Ιδρύθηκαν Λύκεια ως θεσμικά ανώτερα από Κολλέγια, και Αυτοκρατορικό Πανεπιστήμιο. Σημαντικό μάθημα στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση ήταν η Λογική ενώ οι άλλες Επιστήμες ονομάστηκαν αργότερα, Φιλοσοφία. • Με Διάταγμα του 1810 λειτουργούσαν ως Εκπαιδευτικά Ιδρύματα: Δημοτικά Σχολεία, Παρθεναγωγεία, Κολλέγια, Λύκεια, Φιλοσοφικές Σχολές. Η Φιλοσοφία διδασκόταν στη λατινική και κατόπιν στη γαλλική, ενώ Μεταφυσική και Ηθική διδασκόταν με τη λογική. • Το 1823 καθιερώθηκαν Κρατικές Εξετάσεις για απαντήσεις υποψηφίων σε «Σειρά Ερωτήσεων» προς απόκτηση του Εθνικού Απολυτηρίου (Baccalauréat). Το 1830 πολλοί φοιτητές κατοικούσαν στην περιοχή Quartier Latin του Παρισιού όπως ποιητές, συγγραφείς, καλλιτέχνες που καθόρισαν αργότερα λογοτεχνικά και καλλιτεχνικά ρεύματα (ιμπρεσιονισμό, εξπρεσιονισμό κ.λπ.). Αρκετοί είχαν οικονομικά προβλήματα ενώ άλλοι ζούσαν μπόμεικη, ανέμελη ζωή, διασκεδάζοντας (Εικ. 16-18). • Το 1833 με τον Νόμο Guizot προωθήθηκε ο Αλφαριθμητισμός για εκμάθηση Ανάγνωσης και άνθηση Εξειδικευμένης Λογοτεχνίας στην Εκπαίδευση παιδιών και εφήβων. Υπήρχε αντίδραση στην επιρροή Καθολικής Εκκλησίας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, ενώ σε κοινότητες με 500 και πλέον κατοίκους, ιδρύθηκαν Ανώτερα Δημοτικά Σχολεία με ελάχιστα δίδακτρα, μόνον για αγόρια (Εικ. 15,19,20). • Το 1850 με τον Νόμο Falloux θεσπίστηκαν σχολεία χωριστά για αγόρια και κορίτσια. Η Καθολική Εκκλησία επόπτευε: Προγραμματισμό, Λειτουργία και επιλογή Διδασκόντων/ουσών (Maîtres) στη Δημόσια Εκπαίδευση ενώ το 1867 ιδρύθηκαν χωριστά Λύκεια για κορίτσια εύπορων οικογενειών. • Το 1880 με μια σειρά από νόμους του Jules Ferry (1879-1885) καθιερώθηκε η υποχρεωτική Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση (Χατζημιχαήλ, 2020: 100), παρεχόμενη δωρεάν από το Κράτος. Καθιερώθηκε το Πιστοποιητικό Σπουδών ως Απολυτήριο Δημοτικού Σχολείου (Certificat d' Études Primaires) για παιδιά 6-13 ετών που παρακολούθησαν μαθήματα ενώ είχαν δικαίωμα να εγκαταλείψουν τη φοίτησή τους (Εικ. 23). Η Θρησκευτική Εκπαίδευση αντικαταστάθηκε από άλλη «σημαντική», την εκπαίδευση του πολίτη. • Το 1886 με τον Νόμο Goblet απαγορεύτηκε σε άτομα εκκλησιαστικού χώρου να διδάσκουν ενώ ο Νόμος δεν ίσχυσε σε Αλσατία και Moselle, ως προσαρτημένες στη Γερμανική Αυτοκρατορία. Χρήσιμες Μέθοδοι στην Εκπαίδευση παιδιών Προσχολικής ηλικίας και Δημοτικού Σχολείου ήταν των: 1. J. Berthon (1895) για «Ανάγνωση και Γραφή» και 2. Marutin Boscher (1906) για «όλα τα μαθήματα». Η 2^η συντάχθηκε (1903) με βάση μαθησιακές αντιλήψεις της εποχής: «savoir, lire, écrire, compter» («ξέρω, διαβάζω, γράφω, μετρώ»). Υποστήριζε τη συλλαβική ανάγνωση, διανεμόταν δωρεάν σε μαθητές/τριες του Παρισιού, και περιλαμβανόταν ως κατάλληλη, σε καταλόγους κ.ά. γαλλικών Διαμερισμάτων/περιοχών τραβώντας το αναγνωστικό ενδιαφέρον και έναν αιώνα αργότερα. • Το 1904 με τον Νόμο του Émile Combes απαγορεύτηκε σε Κληρικούς να διδάσκουν σε Δημόσια Σχολεία. Το 1909, φοιτητές/τριες του Παρισιού με αισιοδοξία και χαρά για τη ζωή αλλά με οικονομικά προβλήματα, δημιούργησαν: 1. τον Γενικό Σύλλογο Φοιτητών/τριών του Παρισιού (Association Générale des Étudiants de Paris), για προετοιμασία σε φοιτητικά και μελλοντικά επαγγελματικά καθήκοντα και 2. τον Οίκο Φοιτητών/τριών (Maison des Étudiants). • Το 1919 με τον Νόμο Astier καθιερώθηκε η Τεχνική Εκπαίδευση. Σε διδακτικά εγχειρίδια γαλλικής για Γάλλους εξεταζόταν γραμματικά/συντακτικά φαινόμενα, ρηματικοί χρόνοι/ανώμαλα ρήματα, αποσπάσματα από βιβλία με πληροφορίες για καθημερινότητα Γάλλων κ.λπ.

(Γληνός, 1920/1995: 36-38). • Αν και έως τότε η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση παρέχόταν δωρεάν, από το 1933 θα έπρεπε οι εκπαιδευόμενοι/ες να πληρώνουν. Η Λατινική διδασκόταν μόνο σε Φιλοσοφικές Σχολές στην Τριτοβάθμια, και όχι στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. • Το 1940 επιτράπηκε σε Κληρικούς να διδάσκουν τη Λατινική στα Σχολεία διότι τη χρησιμοποιούσαν στη Θεία Λειτουργία (messe) κ.λπ. • Το 1944, μετά την απελευθέρωση της Γαλλίας από Γερμανούς και σύσταση συμβουλίου για εκσυγχρονισμό της παιδείας, επεκτάθηκε η υποχρεωτική φοίτηση σε ενιαίο σχολείο έως τα 18 έτη, με σημαντικά τα βιβλία του Henri Filloux (1945). • Τον Ιανουάριο του 1951 με το Νόμο Deixonne επιδιώχθηκε η ανεύρεση μέσων για «μελέτη των τοπικών γλωσσών και διαλέκτων» δηλ. βρετονικής, βασκικής, καταλανικής και οξιτανικής γλώσσας (Walter, 2007: 342-343). • Μεταξύ 1959 και 1971 με τη Μεταρρύθμιση του Berthoin έγιναν αλλαγές και αναμόρφωση της παιδείας καθορίζοντας τα 16 έτη ως όριο για υποχρεωτική φοίτηση. • Το 1959 με τον Νόμο Debré και μετά από συμφωνίες, θεσπίστηκε ο διορισμός από το γαλλικό κράτος καθηγητών σε ιδιωτικά σχολεία για τήρηση προγράμματος των δημοσίων και θρησκευτική κατήχηση σύμφωνα με αρχές της Καθολικής Εκκλησίας. Το 1964 σε έρευνα των κοινωνιολόγων Pierre Bourdieu & Jean-Claude Passeron αποδείχθηκε ότι: 1. μικρός αριθμός φοιτητών/τριών χαμηλής οικονομικής προέλευσης αναπαρήγαγε την επικρατούσα κοινωνική διαφοροποίηση και 2. γονείς πολιτισμικά προσαρμοσμένοι επέτρεπαν στα παιδιά τους σπουδές ανωτέρου/ανωτάτου επιπέδου. • Το 1968 μετά τα γεγονότα του Μάη στο Παρίσι, τα πανεπιστήμια αναμόρφωσαν Προγράμματα Σπουδών και απέκτησαν πρόσθετους διδακτικούς χώρους. Στα επόμενα χρόνια εφαρμόστηκαν πρωτοποριακές παιδαγωγικές μέθοδοι ειδικά στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, των: Maria Montessori, Célestin Freinet (1957), Catherine Huby (2016), η «Συνεργατική» (Coopérative de l'Enseignement Laïc) κ.λπ. • Τον Ιανουάριο του 1974 με την απόφαση Φοντανέ, (Walter, 2007: 343), θα επιδιωκόταν η «μελέτη τοπικών γλωσσών και πολιτισμών» και της κορσικανικής. • Το 1975 με το Νόμο Hadu καθιερώθηκε ενιαίος τύπος σχολείου για αγόρια και κορίτσια. Τον Μάρτιο του 1981 ο Francois Mitterand υποσχέθηκε προεκλογικά ότι «οι μειονοτικές γλώσσες και πολιτισμοί θα γίνονται σεβαστοί και θα διδάσκονται» (56^η/110 προτάσεις). • Με την εγκύκλιο Σαβορύ της 21^{ης}.6.1982 ρυθμίστηκε η διδασκαλία των «μη καταλογογραφημένων τοπικών γλωσσών και πολιτισμών». • Στις 26.5.1983 παρουσιάστηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως ο κατάλογος γλωσσών αποδεκτών στις εξετάσεις για απόκτηση του Baccalauréat ενώ εκδιδόταν βιβλία προετοιμασίας μαθητών/τριών με υποδείγματα θεμάτων (Bénac, 1970). • «Μειονοτικές» γλώσσες ήταν οι: βρετονική, γασκονική, καταλανική, οξιτανική, κορσικανική, gallo και αλσατική από το 1988 (Walter, 2007: 343), και θα διδασκόταν στα σχολεία 2-3 φορές/εβδομάδα (βλ. Νόμος Deixonne). Σε σχολεία Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης δίδασκαν στην ομιλούμενη τοπική: Ντιουάν σε βρεφονηπιακούς σταθμούς (από το 1977, βρετονικά), Ικαστόλα σε βρεφονηπιακούς σταθμούς (από το 1969, βασκονικά/γαλλικά, σε Δημοτικά Σχολεία), Μπρεσόλα και Αρέλ σε βρεφονηπιακούς σταθμούς (από το 1976) και στα Δημοτικά Σχολεία (από το 1983, καταλανικά), Καλαντρέτα ως δίγλωσσο Σχολείο (μπεαρνέ, Walter, ό.π.: 353). Με βάση έρευνες, οι επιδόσεις συμμετεχόντων/ουσών μαθητών/τριών σε εξετάσεις του Baccalauréat αυξήθηκαν στα έτη 1987, 1997 και 2018 (Marteau, 9.7.2019). • Το 1989 με τον Νόμο Jospin η διδασκαλία γαλλικής γλώσσας εστιάστηκε στον/στη μαθητή/τρια, ενώ έως τον 21^ο αι. δίνεται έμφαση στην εκπαίδευση στην πολιτότητα (éducation à la citoyenneté) με θεώρηση σχολείου ως «Μικρογραφία Κοινωνίας» για κοινωνικοποίηση μαθητή/τριας-ένταξη σ' αυτήν ως πολίτη με δικαιώματα, υποχρεώσεις, απόκτηση δεξιοτήτων (μετα-γνωστικών, διαπολιτισμικών κ.λπ.). • Τα 8 πιστοποιημένα επίπεδα εκπαίδευσης στη Γαλλία είναι: 1. Νηπιαγωγείο, 2. Δημοτικό Σχολείο, 3. Γυμνάσιο (CAP, DNB, CFG), 4. Γενικό/Τεχνικό Λύκειο

(Baccalauréat), 5. 2ετές Μεταλυκειακό (Bac+2 έτη, BTS, CPGE), 6. 3ετές Πανεπιστημιακό: Licence (Bac+3 έτη, BUT+1, Maîtrise), 7. Μεταπτυχιακό: Master (Bac+5 έτη) και 8. Διδακτορικό (Bac+8 έτη). Χρηστικά αντικείμενα (βιβλία, τετράδια, Λεξικά, ποδιές κ.λπ.) υπάρχουν σε Μουσεία Εκπαίδευσης (Χατζημιχαήλ, 2020:98-119, Εικ.21-25).

3.2. Τα γαλλικά λεξικά

Η σύνταξη λεξικών γαλλικής στη Γαλλία, συνετέλεσε σε: διάσωση μορφής και σημασίας λέξεων/εκφράσεων σε φάσεις Ιστορίας της και χρήση στη διδασκαλία της. Αυτά, ήταν:

- 1480: δίγλωσσο Λεξικό “Vocabulary in French and English” του 1^{ου} άγγλου εκδότη Caxton (Γιαννουλοπούλου, 2020: 150).
- 1606: 1^ο μονόγλωσσο λεξικό γαλλικής: “Thresor de la langue françoise”, 2 χρόνια μετά τον θάνατό του συντάκτη του Jean Nicot. Χρονολογική αποτύπωση λέξεων στην 1^η γραπτή παρουσία: 1. στο αγγλονορμανδικό ρομάντζο Guy de Warwick (αρχές 13^{ου} αι.) και 2. στη νεότερη μορφή πραγματείας για κυνήγι του Jacques du Failloux (16^{ος} αι.) με ετυμολόγηση, χρονολόγηση από τη (Λαϊκή) Λατινική/άλλη ρομανική γλώσσα, ερμηνεία, ιστορικά διδάγματα.
- 1635: ίδρυση από τον Καρδινάλιο Ρισελιέ της Γαλλικής Ακαδημίας (Académie Française) μετά από πρόταση του ποιητή Jean Chapelain κ.ά. ατόμων, για αποτύπωση ορθής χρήσης (le bon usage) λέξεων, εκφράσεων κ.λπ. στη σύνταξη του Dictionnaire/Λεξικού της γαλλικής γλώσσας. Εκδοση 1^{ου} μέρους του στα 1680-1687, παρουσίαση στο βασιλιά στις 24.8.1694 (Collison, 1982: 74, όπ. αναφ. στο Γιαννουλοπούλου, 2020: 150-151), επαυξημένες επανεκδόσεις: 1718, 1740, 1762.
- 1636: έκδοση έργων του Monet: “Parallèle des langues françoise et latine” και “Invantaire des deus langues françoise et latine”.
- 1678: έκδοση στο Παρίσι Λεξικού Μεσαιωνικής Λατινικής του Charles du Cange “Glossarium mediae et infimae latinitatis”.
- 1680: μονόγλωσσο “Dictionnaire François” του César-Pierre Richelet.
- 1794: δημοσίευση κριτικής του Charles Pougens (Collison 1982: 112-114; Γιαννουλοπούλου, 2020: 155) για Λεξικό της Γαλλικής Ακαδημίας με πληροφορίες για Περιεχόμενο Λεξικού: καταγραφή έτυμων, λεξικών σημασιών, παραθεμάτων, συνώνυμων, αντώνυμων, χωρίς Σύνταξη Πρότυπου Λεξικού.
- Άλλα Λεξικά: “Le Grand Dictionnaire universel du XIXe siècle” του Pierre Larousse: 17 Τόμοι (1866-1876), “Dictionnaire de l’ancienne langue française et de tous ses dialectes du IXe au XVe siècle” του Geodeffroy (1826-1896): 10 Τόμοι (1880-1902), “Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française” (1950-1964) του Paul Robert, “Trésor de la langue française” (TLFI) : 16 Τόμοι/CD-ROM(1971-1994) του ATILF: 54.280 λήμματα κ.λπ.

3.3. Η διδασκαλία γαλλικής γλώσσας στην Ελλάδα από τον Μεσαίωνα έως τον 21^ο αι.

Σύμφωνα με έναν ενδεικτικό κατάλογο: • Μετά την πτώση της Κωνσταντινούπολης στους Τούρκους το 1453 και κατάλυση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, η ελληνική γλώσσα δε διδασκόταν ελεύθερα. Λειτουργήσαν «Κρυφά Σχολεία» σε νάρθηκες εκκλησιών στους 4 αιώνες σκλαβιάς ενώ στην αρχή τα σχολεία ήταν σχεδόν ανύπαρκτα. Η διδασκαλία γινόταν νύχτα, από ιερείς ή μοναχούς σε 10-15 παιδιά διαφορετικής ηλικίας για ανάγνωση και γραφή με: Ωρολόγιο, Οκτώηχο Ψαλτήρι, Εκκλησιαστικές Ακολουθίες, έπη Ομήρου και Αριθμητική (Βακαλόπουλος, 1976: 291-302; Πατρινέλης, 1980: 158-159), όχι όμως για ξένη γλώσσα. Λόγοι λειτουργίας «Κρυφών Σχολείων» (Κωνσταντάρας, 2021: 93-94), ήταν: 1. διώξεις Τούρκων ενάντια στη μόρφωση Ελλήνων/χρήση ελληνικής γλώσσας, 2. ποσά υψηλά/απαγορευτικά ως πληρωμή Ελλήνων σε Τούρκους για απόκτηση νόμιμης άδειας λειτουργίας σχολείων, 3. βασανισμοί/δολοφονίες Ελλήνων δασκάλων από Τούρκους, 4. καταστροφές σχολείων/χριστιανικών ναών από Γενίτσαρους, και 5. εχθρική συμπεριφορά Μουσουλμάνων σε Έλληνες χριστιανούς. • Η εκμάθηση ξένων γλωσσών γινόταν με παροχές

υποτροφιών σε Ελληνόπουλα: «Φροντίζουν οι πάροικοι (ενν. Έλληνες) για ίδρυση σχολείων στις ιδιαίτερες πατρίδες τους [...]. Με κληροδοτήματα σπουδάζουν νέοι συμπατριώτες τους στους τόπους καταγωγής ή με υποτροφίες παίρνουν το δρόμο για τα πανεπιστήμια: Βιέννης, Göttingen, Ιένας, Λειψίας, Halle, Παρισιού, νέοι που διψούν για νεωτερικά γράμματα, που θα επανδρώσουν σχολεία των παροικιών και τις πολλαπλασιαζόμενες εκπαιδευτικές εστίες στην Ανατολή» (Κατσιαρδή-Hering, 2003: 103-104, όπ. αναφ. στο Λούβη & Ξιφαράς, 2011: 24). • Οι Φαναριώτες, Έλληνες από το Φανάρι της Κωνσταντινούπολης, εκπαιδευόταν ως διερμηνείς Τούρκων αξιωματούχων στις «ελληνικές, αραβικές και ευρωπαϊκές γλώσσες» (Παπαρρηγόπουλος, 2010: 137). • Η γαλλόφωνη εκπαίδευση στην Ελλάδα εμφανίστηκε στα μέσα 16^{ου} αι. και παρέχονταν από ξένες θρησκευτικές και εκπαιδευτικές αποστολές: Φραγκισκανούς, Δομινικανούς, Καπουτσίνους και Ιησουίτες μοναχούς (Αντονίου, 2011: 158). Αυτοί ίδρυσαν γαλλόφωνα σχολεία Καθολικών σε ηπειρωτική Ελλάδα και νησιά Αιγαίου πελάγους: Μακεδονία, Αθήνα, Άνδρο, Πάρο, Τήνο, Νάξο, Σαντορίνη, Κρήτη, Χίο, Μήλο κ.λπ. Στην Τήνο δεν υπήρχε αρχικά προγραμματισμός για εκπαίδευση νέων από εφημέριους σε Θρησκευτικά, Φιλολογικά, ξένες γλώσσες κ.λπ. Σε αδιάβαστους/ες μαθητές/τριες επιβαλλόταν ποινές «με νεύρον βόειον ή με δυνατήν ξυλίνην ράβδον» (Ζαλλώνης, 1888/1997: 64-69) ενώ Έλληνες παντρεμένοι ιερείς ήταν επιεικέστεροι στους μαθητές από Λατίνους. Σε Σχολεία νησιών του Νοτίου Αιγαίου (Βακαλόπουλος, 1976: 315) διδασκόταν η Ιταλική λόγω εμπορικής επικοινωνίας με τη Βενετία, και από το 2^ο μισό του 17^{ου} αι., η γαλλική και η αγγλική. Οι Γάλλοι βασιλείς υποστήριζαν το εκπαιδευτικό έργο Καπουτσίνων και Ιησουιτών μοναχών (Αντονίου, ό.π.: 18-19) ώστε «το όνομα της Γαλλίας να ακτινοβολεί στο εξωτερικό». Τον 18^ο αι. λειτουργούσαν Καθολικές Σχολές: 1. Ουρσουλινών σε νησιά Αιγαίου (Νάξο) και 2. Λαζαριστών (Θεσ/νίκη, Νάξο, Σαντορίνη). • Στις 16.3.1822 η Πελοποννησιακή Γερουσία αποφάσισε στην Τριπολιτσά ίδρυση σχολείων με εφορο τον γερουσιαστή Γρηγόριο Δικαίο (/Παπαφλέσσα) για διδασκαλία: «διά της Λαγκαστερίου μεθόδου (αλληλοδιδασκαλία) κοινά γράμματα, ελληνικά, μαθηματικά, και προς τούτοις την γαλλικήν και την ιταλικήν διάλεκτον» [...] για «φιλομαθή νεολαίαν από όλην την Πελοπόννησον [...] διά να διδαχθή αμισθί». • Από τον 1^ο Κυβερνήτη της Ελλάδας Ιωάννη Καποδίστρια ιδρύθηκαν: Αλληλοδιδασκτικά Σχολεία με τη μέθοδο του Αγγλου παιδαγωγού Τζόζεφ Λάνκαστερ, και Πρότυπον/Κεντρικόν Σχολείον/Λύκειον της Αίγινας και Μεταδευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Ζετές για: παιδιά 13-16 ετών «υπότροφους/ες της ελληνικής κυβέρνησης», κατάρτιση δημοσίων υπαλλήλων και δασκάλων Αλληλοδιδασκτικών Σχολείων, προετοιμασία για σπουδές σε πανεπιστήμια εξωτερικού, με διευθυντή τον Αναστάσιο Γεννάδιο, και διδασκόμενη (ως 1 από τα 18 μαθήματα) τη γαλλική (Παπαρρηγόπουλος, 2010, Τ.21: 27-28; Λούβη & Ξιφαράς, 2011: 56). Η Τριτοβάθμια Εκπαίδευση δε θεσμοθετήθηκε λόγω έλλειψης οικονομικών πόρων, μη πλήρους αποκατάστασης της ειρήνης: οι Τούρκοι παρέμεναν στην Αττική, και διότι η ελληνική κοινωνία προσπαθούσε να συνέλθει από «μια φρικτή τυραννία» (Παπαρρηγόπουλος, Τ.21: 27-28). Με διάταγμα της 1^{ης}.7.1828 ιδρύθηκε στο Ναύπλιο ο λόχος των Προγυμναστών/Ευελπίδων (>Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων) με πρότυπο τη Γαλλική Πολυτεχνική Σχολή (École Polytechnique) και διευθυντή τον Γάλλο λοχαγό πυροβολικού Ανρί Πωζιέ (Παπαρρηγόπουλος, Τ.21: 28). Η φοίτηση ήταν: 3έτης (1828-1931), 8 (εισαγωγή παιδιών από 12 ετών), 5, 4 κ.λπ. • Επί Βασιλείας Οθωνα και Αμαλίας εκτός των υπολοίπων σχολείων -δωρεάν για Έλληνες/ίδες μαθητές/τριες-φοιτητές/τριες-, λειτουργούσε: 1 μεγάλο πανεπιστήμιο (Αθήνα, με 32 Καθηγητές) με σχολές τις: Θεολογική, Φιλοσοφική, Νομική, Ιατρική. Στη Φιλοσοφική με λιγότερους/ες φοιτητές/τριες από άλλες Σχολές, διδασκόταν μεταξύ 13 μαθημάτων, οι Ανατολικές γλώσσες. Οι μαθητές/τριες είχαν «σταθερή επιμέλεια»

διότι «δε χάνουν ποτέ από τον στόχο τους το δίπλωμα που θα τούς δώσει ψωμί» [...] «σε ένα μικρό χωριό καμιά δεκαπενταριά παιδιά [ήταν] καθισμένα στις φτέρνες τους, κάτω από τον ήλιο και με το βιβλίο στο χέρι, μπροστά από την πόρτα του σχολείου. Στη Γαλλία θα ήταν αδύνατο να γίνει μάθημα έξω: οι μισοί/ες μαθητές/τριες θα κοίταζαν τους ανθρώπους που περνούν και οι άλλοι/ες μισοί/ες τα χελιδόνια που πετούν». Υπήρχαν μαθητές/τριες-επαίτες λόγω φτώχειας και φοιτητές/τριες-εργαζόμενοι/ες ως υπηρέτες/τριες. Λόγω σπανίων ελληνικών, κυκλοφορούσαν μεταφράσεις γαλλικών λογοτεχνικών έργων: «Τηλέμαχος», «Παύλος και Βιργινία» κ.λπ. Οι βασιλείς Οθων και Αμαλία σε χοροεσπερίδες μιλούσαν Ελληνικά με Έλληνες υπηκόους, Γερμανικά με συμπατριώτες τους και γαλλικά με ξένους (Αμπού, 1854/2018: 235-238). • Τον 19^ο και 20^ο αι. η γαλλόφωνη εκπαίδευση κυριαρχούσε διότι οι γνώσεις γαλλικής ήταν απαραίτητες στον εμπορικό, κοινωνικό και φιλανθρωπικό χώρο. Στη Θεσσαλονίκη λειτουργούσαν σχολεία Καθολικών Ιερέων (Frères με μαθητές/τριες: 30 το 1807-8, και 50 το 1912-13), Καλογραιών (Soeurs, Φραγκομαχαλά και Πύργων με μαθήτριες/τριες: 95 το 1912-13), το Καλαμαρί από το 1894 (Σύλλογος Αποφοίτων Καλαμαρί, 2016: 6-17), σε όλη την Ελλάδα Γαλλικές Λαϊκές Αποστολές (Missions Laïques Françaises στη Θεσσαλονίκη με μαθητές και μαθήτριες: 56 το 1807-8, και 55 το 1912-13), και Ιδιωτικές τουρκικές, ιταλικές, γερμανικές, αγγλικές και Κρατικές Γεωργικές Σχολές (Ζιώγου-Καραστεργίου, 1994: 25-55, όπ. ανάφ. στο: Τερζής, 1994: 25-55; Antonίου, 2011: 20). • Σε «Οδηγούς» αρχών του 20ού αι. για γεωγραφικά διαμερίσματα της Ελλάδας, καταγράφονται: Δημοτικά Σχολεία, Γυμνάσια, Αστικές Σχολές, Παρθεναγωγεία, Γαλλικές Σχολές Αρρένων/Θηλέων, και Καθηγητές/τριες γαλλικής: Μακεδονία (ΑΑ.VV., 1920/2013β). Ν. Φλωρίνης→ Π. Γκίκας (ό.π., 26), Ν. Καστοριάς→ Φ. Παπακωνσταντίνου (ό.π., 31), Ν. Κοζάνης→ Εδμ. Σασαρώνης για Γυμνάσιο και Μ.Σαρρή για Εμπορική Σχολή (ό.π., 58), Ν. Γρεβενών→ Χ. Κρίκης (ό.π., 64), Ν. Σερρών→ Μ. Πανάγος (ό.π., 79), Ν. Πιερίας→ Γ. Παραπονιάρης (ό.π., 104), Ν. Ημαθίας→ Γαβριηλίδης (ό.π., 109). Θεσσαλονίκη (ΑΑ.VV., 1920/2013α). Εκτός από Δημόσια Γυμνάσια Αρρένων, Θηλέων και Μικτά χωρίς ονόματα καθηγητών γαλλικής, υπήρχαν: Ιδιωτικές Σχολές (Ελληνο-Γαλλικόν Λύκειον Κωνσταντινίδου, Ελληνο-Γαλλικόν Λύκειον Στεφ.Νούκα) και Ξένες Σχολές (Γαλλική Σχολή Θηλέων Αδελφών του Ελέους, Λύκειον των Αδελφών Λαζαριστών/Γαλλική Σχολή Αρρένων). Ηπειρος (ΑΑ.VV., 1920-1930/2013α). Ν. Ιωαννίνων→ Αλ. Σακελλίων (Α' Γυμνάσιο), Π. Φιλιππάκος (Β' Γυμνάσιο), Ελ. Καζαμία (Διδασκαλείον), Ι. Ρούσσο (Εμπορική Σχολή, ό.π., 89-90). Κρήτη (ΑΑ.VV., 1920-1930/2013β). Ν. Ρεθύμνου→ Ε. Σωτήρχος (Γυμνάσιον Αρρένων), Μ. Μαγριπλή (4τάξιον Γυμνάσιον Θηλέων, ό.π., 165), Ν. Χανίων→ Ι.Ανδρόνικος (Γυμν. Αρρένων), Χρυσή Τσιριντάνη (Γυμν. Θηλέων), Κ. Πολαρινός (Πρακτικόν Λύκειον), Γ. Φερεντζάκης (Εμπορική Σχολή), Νίνα Πλατή (Αστικόν Σχολείον Θηλέων, ό.π., 129), Ν. Χανίων (Γαλλικαί Σχολαί Αρρένων/Θηλέων, ό.π., 12). • Στις αρχές του 20ού αι., Γαλλικά Προξενεία και μεταφραστές/διερμηνείς γαλλικής ήταν: Θεσσαλονίκη (ΑΑ.VV., 1920/2013α). Στην καταχώρηση για προξενείο Γαλλίας αναφέρονται οι: Μισέλ Γκραιγιέ (Πρόξενος), Τουρκέ ντε Μπωρεκάρ (Υποπρόξενος), Τσάπρος (Διερμηνέας) (1920/2013α: 17), ενώ εκδιδόνταν γαλλικές ημερήσιες εφημερίδες: «Εντεπαντάντ» (Indépendant/Ανεξάρτητος) και «Οπινιόν» (Opinion/Γνώμη, ό.π., 21). Ηπειρος (ΑΑ.VV., 1920-1930/2013α). Προξενεία Γαλλίας σε: Ιωάννινα→ Ιω.Λάμπας (Προξ. Πράκτορας, ό.π., 17-90), Πρέβεζα→ Παληός (Προξ. Πράκτορας, ό.π., 121), Αρτα→ Ευ. Κατσαδήμας (Προξ. Πράκτορας, ό.π., 54-139), και μεταφραστής γαλλικής→ Αθανάσιος Χατζηγιάννης (ό.π., 22). Κρήτη (ΑΑ.VV., 1920-1930/2013β). Προξενεία Γαλλίας σε: Ηράκλειο→ Edouard Rosenbusch (Προξ. Πράκτορας, ό.π., 104), Χανιά→ Raoul Preve (Προξ. Πράκτορας, ό.π., 130), Ρέθυμνο (κενή θέση, ό.π., 165), και μεταφραστικό Γραφείο→ Μαυροματάκης Μεχμέτ (ό.π., 57). • Σε διαφημίσεις επαγγελματιών, εμπορικών οίκων κ.λπ.

στη γαλλική γλώσσα, το μήνυμα ενισχυόταν υποδηλώνοντας την αναγκαιότητα γνώσης λόγω καθημερινής χρήσης της. • Μετά τους Βαλκανικούς Πολέμους, τον Α΄ και Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, η σταδιακή μείωση χρήσης της γαλλικής επέτρεπε μεγαλύτερο χώρο στην αγγλική γλώσσα. • Από το 1960 και έπειτα η διδασκαλία γαλλικής και αγγλικής γλώσσας συνεχιζόταν στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Στα μέσα της δεκαετίας του 1970, μετά τον χωρισμό βτάξιων Γυμνασίων σε 3τάξια Γυμνάσια και 3τάξια Λύκεια, οι μαθητές/τριες διδασκόταν μόνον γαλλική ή αγγλική ως ξένη γλώσσα. Σε αστικά κέντρα (π.χ. στο κέντρο Θεσσαλονίκης) κάποιοι γονείς δήλωναν ως διεύθυνση μόνιμης κατοικίας την επαγγελματική ή κάποιου συγγενικού/φιλικού προσώπου για να υπάγονται τα παιδιά τους σε σχολεία με διδασκαλία ξένης γλώσσας που οι ίδιοι/εκείνα προτιμούσαν. Επρόκειτο κυρίως για τη γαλλική εφόσον σπάνιζαν φροντιστήριά της, τα παιδιά ήδη διδασκόταν την αγγλική, ή οι γονείς δεν είχαν οικονομικά μέσα για εκμάθηση 2 ξένων γλωσσών από εκείνα. • Μετά την Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση στην ελληνική παιδεία με επικράτηση της Δημοτικής γλώσσας το 1976, στη διδασκαλία γαλλικής/ξένων γλωσσών επικράτησαν εκπαιδευτικές μέθοδοι όπως η «Επικοινωνιακή Προσέγγιση» στις δεκαετίες 1980 και 1990. Εφαρμόστηκε καινοτόμα, σε πιλοτικό/πειραματικό επίπεδο και κατόπιν αναθεωρημένα/γενικευμένα σε Πανελλαδικό (Τοκατλίδου, 1986: 136-137). Οι εκπαιδευτικές, παιδαγωγικές κ.λπ. αρχές επόμενων «Προσεγγίσεων», επηρέαζαν τον τρόπο συγγραφής σχολικών βιβλίων από τον Ο.Ε.Δ.Β., τον Διόφαντο κ.λπ. • Στα τέλη του 20^{ου} αι.-αρχές 21^{ου} αι., οι μαθητές/τριες επέλεγαν μεταξύ γαλλικής/γερμανικής ως 2^{ης} ξένης γλώσσας με 1^η ξένη γλώσσα την αγγλική στα 8.000 σχολεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Η θέση της γαλλικής στην ξενόγλωσση εκπαίδευση ειδικά της Β. Ελλάδας κατέστη δυσχερής λόγω γλωσσικού ηγεμονισμού της γερμανικής σε οικονομία, πολιτική κ.λπ., παρόλη τη χρήση της σε διεθνείς οργανισμούς, Ευρωπαϊκή Ένωση, και επιστημονική βιβλιογραφία σε 2^η θέση μετά την αγγλική. Η κατάσταση εξομαλύνθηκε τον 21^ο αι. με συνύπαρξη στην εκπαίδευση, γαλλικής και γερμανικής. • Σε ξενόγλωσσα τμήματα ελληνικών ΑΕΙ μεταξύ 20^{ου} και 21^{ου} αι., παράγεται υλικό για πιστοποίηση δεξιοτήτων κατανόησης/παραγωγής γραπτού/προφορικού λόγου του Κρατικού Πιστοποιητικού Γλωσσομάθειας σε 3 διαβαθμισμένα επίπεδα (Α1/Α2, Β1/Β2, Γ1/Γ2) για: γαλλική, αγγλική, ιταλική, γερμανική, ισπανική και τουρκική γλώσσα. Η ενσωμάτωση εξετάσεων μετά από πολυετή γλωσσική διδασκαλία στη δημόσια Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση είναι θέμα μελέτης. • Το 2020-2021 κ.έ. λόγω πανδημίας κορωνοϊού, αναστολή δια ζώσης διδασκαλίας με εφαρμογή σύγχρονης/ασύγχρονης, ΑεξΑΕ, επιτεύχθηκαν ανάγκες για: 1. προσαρμογή μαθημάτων γαλλικής σε νέα περιβάλλοντα μάθησης (ψηφιακές τάξεις), 2. χρήση νέων τεχνικών, στρατηγικών και μεθόδων διδασκαλίας, 3. προσαρμογή υπάρχοντος διδ. υλικού/παραγωγή διαδραστικού, και 4. χρήση τεχνητής νοημοσύνης.

4. Διαπολιτισμική προσέγγιση στη διδασκαλία γαλλικής γλώσσας

Η διαπολιτισμικότητα αφορά την προσέγγιση, κατανόηση, εκμάθηση πολιτισμού του άλλου με σεβασμό της διαφορετικότητάς του και συνειδητή επίγνωση ταυτότητας του/της εκπαιδευόμενου/ης για σύγκριση/εντοπισμό των ομοιοτήτων/διαφορών τους, με απόκτηση/χρήση της διαπολιτισμικής ικανότητάς του και των συνιστωσών της. • Η προσθήκη στη διδασκαλία γαλλικής ως μητρικής γλώσσας στη Γαλλία, της διδασκαλίας «τοπικών/μειονοτικών γλωσσών» και τον έλεγχο γνώσης τους σε εξετάσεις για απόκτηση Baccalauréat, εντάσσεται σε μερική διαπολιτισμική προσέγγιση (ας μάς επιτραπεί η δημιουργία όρου) των Γάλλων γι αυτές που εκείνοι αγνοούσαν. Αντίστροφα, οι κάτοικοι

Αλσατίας-Λωρραίνης κ.λπ. γνώριζαν τη γαλλική από διδασκαλία της στα σχολεία και τους Γάλλους (ως νοοτροπία) αρκετά από: τηλεόραση, τύπο, καθημερινότητα εφόσον οι συγκεκριμένες περιοχές μετά από συνθήκες πολέμων ανήκαν στη Γερμανία ή στη Γαλλία, με επιπτώσεις και στη διαμόρφωση των τοπικών γλωσσών τους. Οι φυσικοί ομιλητές μειονοτικών γλωσσών (αλσατικής, κορσικανικής, οξιτανικής κ.λπ.) και γαλλικής - αναπόσπαστων στοιχείων γαλλικού πολιτισμού-, είναι φορείς πολιτισμικών/γλωσσικών διαφοροποιήσεων του λόγω γεωγραφικών αποστάσεων, ιστορικών γεγονότων κ.λπ. • Στη διδασκαλία γαλλικής ως ξένης σε «αλλόγλωσσους» Έλληνες, Κυπρίους κ.λπ., η διαπολιτισμικότητα προσεγγίζεται ολοκληρωτικά/τμηματικά διότι πρέπει εκείνοι να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους γλωσσικές και μη, για τον άγνωστο «άλλο» Γάλλο μέσα από: γαλλικές παροιμίες, παραμύθια, τραγούδια, ήθη, έθιμα και φαγητά, ποτά, τυριά (πρβλ. μελετώμενη γευσιγνωσία) κ.λπ. με χρήση γαλλικής ή γαλλικής-NE «ανά επίπεδο».

5. Σημειωτική προσέγγιση στη διδασκαλία γαλλικής γλώσσας

• Η παραδοσιακή διδασκαλία γαλλικής γλώσσας στη Γαλλία και στην Ελλάδα γίνεται σε σχολική αίθουσα. Δομικά (συντακτικά/πραγματολογικά) στη «μετωπική» διδασκαλία: το πρόσωπο δρώντα/ουσα-διδάσκοντα/ουσα ήταν απέναντι από το πρόσωπο κάθε διδασκόμενου/ης για να αναγνωρίζεται ο (σημασιολογικός) ρόλος του ενώ οι διδασκόμενοι/ες σε γεωμετρικά ίδια θέση-διευθέτηση και ίση απόσταση μεταξύ τους (Εικ. 19-23), στο μάθημα κοίταζαν ο ένας την πλάτη του/της άλλου/ης, καθισμένοι/ες σε σειρές παράλληλες από θρανία με πάγκους (έως 10 σε μήκος/πλάτος στη Γαλλία, Εικ. 21) ή τραπεζάκια με καρέκλες. Ο/Η διδάσκων/ουσα (δρων-σημείωση) έχει θέση δομικά μη σταθερή στον αρχιτεκτονικά μαθησιακό χώρο, σε αυξομειούμενες αποστάσεις από διδασκόμενους/ες για καθοδήγηση, διευκρινίσεις κ.λπ., σε διατάξεις/σύνταξη θρανίων τους, όπως στο κενό 2 άκρων σχήματος Π, στη μία μικρή άκρη σχήματος οβάλ κ.λπ., εφόσον μετακινείται αμφίδρομα/κάνει στάσεις μεταξύ των συν-εργαζόμενων σε ομάδες: σε στρογγυλά τραπέζια με καρέκλες για 4-5 άτομα. Η μικροεπικοινωνία μελών της κάθε ομάδας γίνεται στο πλαίσιο ευρύτερης μακροεπικοινωνίας στη διδακτική διαδικασία κάθε τάξης. Η δόμηση: διευθέτηση και συνδυαστικότητα εικονικών-γλωσσικών σημείων σε αίθουσα διδασκαλίας, γίνεται με κανόνες σύνταξης, σημασιολογίας, πραγματολογίας με πρότυπα εκπαιδευτικά, κωδικοποιούμενα για επισήμανση, ανάλυση, πολυεπίπεδη ερμηνεία.

• Η τοπογραφία στη σελιδοποίηση (mise en page) αφορά: 1. σελίδες έντυπων σχολικών βιβλίων, τετραδίων, ηλεκτρονικών βιβλίων (e-books) και 2. πλατφόρμες ψηφιακής μάθησης για διδασκαλία μαθημάτων με ΑεξΑΕ, με θέση, διευθέτηση, συνδυασμούς σημείων (εικόνων, δεικτών, συμβόλων). Οι μικροενότητες/μικροκείμενα γλωσσικών σημείων, χωρισμένες/διακριτές οπτικά σε παραγράφους, επιτρέπουν την ύπαρξη κενού χώρου με σημασία την αλλαγή/διευκρίνιση θέματος.

• Η λειτουργία διδακτικών χώρων σε διά ζώσης μαθήματα ήταν τις περισσότερες φορές προκαθορισμένη για διδακτική χρήση ενώ άλλοτε υπήρξε μετασχηματισμός, μεταδόμηση/αλλαγή χρήσης άλλων, προσωρινή/μόνιμη. Έτσι σε σπηλιές, νάρθηκες εκκλησιών κ.λπ. μεταδομημένους τμηματικά/νοερά σε σχολικές αίθουσες, κρυφά από Τούρκους στην υπόδουλη Ελλάδα, διδασκόταν η Ελληνική αλλά όχι ξένες γλώσσες. Κατ' αντιστοιχία στη Γαλλία στις αρχές 20^{ού} αι., στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, οι μαθητές/τριες διδασκόταν κρυφά τη γαλλική γλώσσα κ.ά. μαθήματα μέσα σε υπόγειες κάβες (Χατζημιχαήλ, 2020: 118).

• Σε χρήση ΑεξΑΕ Εκπαίδευσης μεταξύ 20^{ού} και 21^{ου} αι., ο διδακτικός χώρος προέκυπτε συχνά από πλήρη/μερικό μετασχηματισμό προσωπικών χώρων των εκπαιδευόμενων (δωμάτια, σαλόνι κ.λπ.), υποχρεωτικά λόγω πανδημίας Covid-19 κ.λπ., επιλεκτικά για εκσυγχρονισμό εκπαίδευσης από φροντιστήρια, ΑΕΙ κ.λπ., υποκαθιστώντας το

παραδοσιακό εκπαιδευτικό περιβάλλον, τροποποιώντας παράγοντες επικοινωνίας για χρήση από απόσταση ενώ σημεία εκπαίδευσης κατέστησαν μετωνυμικά, πολύσημα, πολυδύναμα.

- Από σημειωτική άποψη η συγχρονία (Greimas & Courtés, 1993: 374; Klinkenberg, 2020), για επινόηση, θέσπιση και εφαρμογή νόμων στη γαλλική/ελληνική εκπαίδευση, επικεντρώνεται σε 2 οικογένειες ποικιλιών: πρακτικών και στάσεων (variation des pratiques et des attitudes), και σε 3 άξονες ποικιλιών (axes de variation): χώρου (axe spatial), χρόνου (axe temporel) και κοινωνικό (axe social), που κυβερνώνται από δυνάμεις κεντρομόλες και φυγόκεντρες (forces centripètes et centrifuges) (Klinkenberg, 2020), όπως: η επικεντρωμένη στην εκπαίδευση Καθολική Εκκλησία και σε αντίθεση, το αποκεντρωτικό γαλλικό κράτος που επεδίωκε άνοιγμα στην εξελισσόμενη κοινωνία.
- Με τη διαχρονία (Greimas & Courtés, 1993: 97-98) μελετώνται συνεχόμενες/επιλεγμένες συγχρονίες Νόμων Εκπαίδευσης (αντικείμενο αναφοράς) με μετατροπές (transformations diachroniques) τελικών δομικών καταστάσεων: χωρικών (χωρ. 1, 2, 3...), χρονικών (χρον. 1, 2, 3...) και κοινωνικών (κοιν. 1, 2, 3...) σε σχέση με συγκεκριμένες μηδενικές/αρχικές δομικές καταστάσεις, ως αφετηρίες για μελέτη, όπως: Νόμοι εκδοθέντες στα έτη 1792 και 1988 κ.λπ.
- Οι Νόμοι μελετώνται ως προς την επιλογή, σύνταξη/συνδυαστικότητα γλωσσικών σημείων σε συγκεκριμένα τμήματά τους ή καθ' ολοκληρία, με επίπτωση στη λεξική, προτασική και κειμενική σημασία τους. Εχουν διαφοροποιητικά μειωτικό ή/και αυξητικό χαρακτήρα σε σχέση με προηγούμενους/επόμενους Νόμους όπως για εκπεφρασμένη γραπτά/θεσμικά, τηρούμενη εθιμικά/προφορικά και αποδεικνυόμενη από τεκμήρια: ανάμιξη ή όχι της Καθολικής/Ορθόδοξης Εκκλησίας σε εκπαιδευτικά θέματα. Διαχρονικά η σημασία/περιεχόμενο των γαλλικών/ελληνικών Νόμων εκπαίδευσης αποδομείται/αποφορτίζεται, επαναδομείται/επαναφορτίζεται/εμπλουτίζεται με νέα ή πολλά σήματα σε σημήματά τους (Greimas & Courtés, 1993: 334-335): 1. Επίσκοποι-εκλέκτορες Γάλλων διδασκόντων, 2. ψάλτες-επόπτες Γάλλων μαθητών/τριών, 3. Έλληνες Ορθόδοξοι ιερείς ως διδάσκοντες-επόπτες για επιβολή ποινών σε παραβατικούς Έλληνες μαθητές/τριες, 4. προσανατολισμένο θεολογικά, ιδεολογικοπολιτικά κ.λπ. γαλλικό/ελληνικό «μάθημα» γαλλικής γλώσσας. Οι Νόμοι(-νομόσημα), γραπτοί και άγραφοι/εθιμικοί διαχρονικά, θεσπίστηκαν με κοινωνικές συμβάσεις από άτομα με εξουσία/πρωταρχικούς ερμηνευτές τους (υπουργούς, διευθυντές σχολείων κ.λπ.) για υποχρεωτική τήρηση από όσους αφορούν (διδάσκοντες, μαθητές, γονείς, κοινωνικό περίγυρο). Σε μη υπακοή τους, πάντοτε προβλεπόταν ποινές σωματικές/ψυχικές -νέα σημεία- με καθορισμένη χρονική διάρκεια: χτυπήματα βέργας στην παλάμη, τοποθέτηση σε «περίοπτο» σκαμνί και στο κεφάλι χάρτινου καπέλου με τη λέξη «γάιδαρος [Âne]» για αναγνωρισιμότητα άτακτων μαθητών, γραφή «τιμωρίας» σε «πρόχειρα» τετράδια: «Δεν ξέρω[/ήξερα] το μάθημα στη Γραμματική» για συμμόρφωση (Χατζημιχαήλ, 2020: 100-101).

6. Συμπεράσματα-επίλογος

Στην παρούσα έρευνα, παρουσιάστηκε διαχρονικά η διαμόρφωση Νόμων, Υπουργικών κ.λπ. Αποφάσεων για διδασκαλία της γαλλικής γλώσσας ως μητρικής στη Γαλλία και ως ξένης στην Ελλάδα, σε δια ζώσης από τον Μεσαίωνα έως από απόσταση εκπαίδευση στη σύγχρονη εποχή. Δεν υπάρχει πλήρης αντιστοίχιση στην εξέλιξή της στις δύο χώρες λόγω ιστορικών γεγονότων εσωτερικών (π.χ. επαναστάσεις, υποδούλωση) και παγκόσμιων (π.χ. πόλεμοι) που τις καθόρισαν πολιτικά, κοινωνικά, πολιτισμικά. Τεκμήρια πραγμάτωσης διδακτικών διαδικασιών υπάρχουν σε σχετικούς χώρους (μουσεία εκπαίδευσης, αρχεία διδακτηρίων κ.λπ.) ενώ αυτές ερμηνεύτηκαν από διαπολιτισμική και σημειωτική άποψη.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- ΑΑ.ΒΒ. (1920/2013α). *Οδηγός Θεσσαλονίκης 1919. Αφιέρωμα για τα 100 χρόνια Μακεδονία, Β' Μέρος*. Αθήνα: Δημοκρατικός Τύπος Α.Ε.
- ΑΑ.ΒΒ. (1920/2013β). *Οδηγός Μακεδονίας 1913-1919. Φλώρινα, Έδεσσα, Καστοριά, Κοζάνη, Σέρρες, Νάουσα, Κατερίνη, Κιλκίς, Βέροια, Χαλκιδική, Γιαννιτσά, Γρεβενά Αφιέρωμα για τα 100 χρόνια*. Αθήνα: Δημοκρατικός Τύπος Α.Ε.
- ΑΑ.ΒΒ. (1920-1930/2013α). *Οδηγός Ηπείρου 1913-1929. Άρτα, Ιωάννινα, Πρέβεζα και Βόρειος Ήπειρος. Αφιέρωμα για τα 100 χρόνια*. Αθήνα: Δημοκρατικός Τύπος Α.Ε.
- ΑΑ.ΒΒ. (1920-1930/2013β). *Οδηγός Κρήτης 1913-1929. Αφιέρωμα για τα 100 χρόνια*. Αθήνα: Δημοκρατικός Τύπος Α.Ε.
- Antonioni, D. (2011). *Écoles Françaises en Grèce. Essai d' Inventaire*. (Trad.: M. Durand). Athènes: Centre International de Recherche Ésope-La Fontaine (CIREL).
- Bénac, H. (1970). *L' écrit et l' oral du français au Baccalauréat*. Paris: Classiques Hachette.
- Berthon, J. (1895). *Méthode Simultanée de Lecture et d' Écriture, Premier et Second Livrets*. Paris: Godchaux et Cie.
- Boscher, M. (1906/1984). *Méthode Boscher ou La journée des tout petits. Livre de l' élève*. Paris: Belin.
- Filloux, H. (1945). *La Joie de lire. Contes et récits pour le CE1*. Paris: Éditions de l' école.
- Freinet, C. (1957). *Guide Pratique pour l' organisation matérielle, technique et pédagogique de l' École Populaire*. Paris: Montmorillon.
- Greimas, A. J., & Courtés, J. (1993). *Sémiotique. Dictionnaire raisonné de la théorie du langage*. Paris: Hachette Supérieur.
- Klinkenberg, J.-M. (2020). *Un impensé de la sémiotique: la variation (diachronique, sociale, expérientielle)*. *Semiotica*, 234, 25-44. <https://doi.org/10.1515/sem-2020-0023>
- Robert, P. (1983). *Le Petit Robert 1. Dictionnaire de la langue française*. Paris: Le Robert.
- Αμπού, Ε. (1854/2018). *Η Ελλάδα του Όθωνα*. (Μτφ.: Α. Κομνηνέλλη). Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Βακαλόπουλος, Α. Ε. (1976). *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού. Τουρκοκρατία, 1453-1669. Τόμος Β'. Θεσσαλονίκη*.
- Γιαννουλοπούλου, Γ. (2020). *Το ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο της Λεξικογραφίας: Βασικοί σταθμοί. Γλωσσολογία/Glossologia*, 28, 141-166.
- Γληνός, Δ. (Γ. Α.) (1924/1995). *Οι χοίροι υΐζουσιν, Τα χοιρίδια κοΐζουσιν, Οι όφεις ιΰζουσιν (Αλφαβητάριον Παπαμάρκου)*. Αθήνα: Δ. & Π. Δημητράκος/Επικαιρότητα.
- Ζαλλώνης, Μ.-Φ. (1809/1888/1997). *Ιστορία της Τήνου*. (Μτφ. Δ. Μ. Μαυρομαράς). Αθήνα: Ερίννη.
- Κωνσταντάρας, Κ. Β. (2021). *Κρυφό Σχολείο και η προσφορά της Εκκλησίας στην Επανάσταση. Τόμοι Α' και Β'*. Ραφήνα: Αρχύτας.
- Λούβη, Ε., & Ξιφαράς, Δ. Χ. (2011). *Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων.
- Ουγκώ, Β. (1955). *Οι Άθλιοι. Τόμοι Α' και Β'*. (Μτφ. Γ. Κοτζιούλας). Αθήνα: Δαρέμας.
- Παπαρρηγόπουλος, Κ. (2010). *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους. Τόμος 18 (1453-1800) & Τόμος 21 (1827-1847)*. Αθήνα: National Geographic Society & 4 Πι.
- Πατρινέλης, Χ. Γ. (1980). *Ο Ελληνισμός στην πρώιμη Τουρκοκρατία (1453-1669)*. Θεσσαλονίκη: Αυτοέκδοση.
- Σετάτος, Μ. (1977). *Εισαγωγή στη Σημειολογία και Σημασιολογία*. Θεσσαλονίκη: Αυτοέκδοση.
- Σύλλογος Αποφοίτων Ελληνογαλλικής Σχολής Καλαμαρί. (2016). *Καλαμαρί*. Θεσσαλονίκη.
- Τερζής, Ν. (1994, επιμ.). *Τα Ελληνικά Σχολεία στη Θεσσαλονίκη στον τελευταίο αιώνα της Τουρκοκρατίας*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ιστορίας Δήμου Θεσσαλονίκης.

- Τοκατλίδου, Β. (1986). *Η Διδακτική των Ζωντανών Γλωσσών*. Αθήνα: Οδυσσέας.
- Χατζημιχαήλ, Χ. (2019). *Η περιπέτεια των γλωσσών της Δύσης* (Μτφ. Έφη Μαργέλη). Αθήνα: Ενάλιος.
- Χατζημιχαήλ, Χ. (2020). Τα Μουσεία Εκπαίδευσης στη Rouen και στη Βέροια. *Νέα Παιδεία*, 175(44), 98-119.
- Χατζημιχαήλ, Χ. (2023). Η διδασκαλία της Γαλλικής γλώσσας στη Γαλλία και στην Ελλάδα. Στο Ε. Κανταρτζή & Αθ. Φουργκατσιώτης (Επιμ.), *Εκπαίδευση και Πολιτισμός στον 21ο αιώνα, Πρακτικά του 8ου Πανελλήνιου Συνεδρίου. Τόμος Ε΄*. Αθήνα: Μουσείο Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης του ΕΚΕΔΙΣΥ. 153-164. Ανακτήθηκε από <https://ekedis.gr/praktika-8ou-panelliniou-synedriou-ekpaideysi-kai-politismos-ston-21o-aiona/>

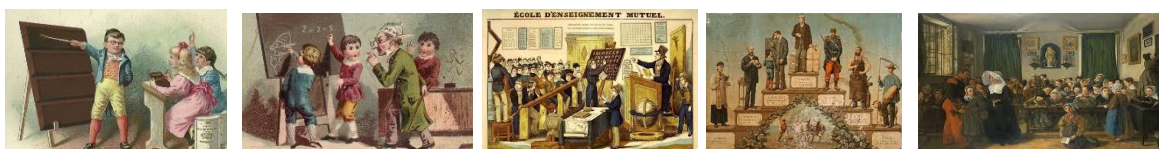
Παράρτημα

Εικόνες 1, 2, 3, 4, 5. 'Η εκπαίδευση του πρίγκηπα Clovis(466-27.11.511/513), 1^{ου} Φράγκου βασιλιά από τη δυναστεία των Μέροβινγκιενς', 'Η Γραμματική και αμφιθέατρο μαθητών' (10^{ος} αι.), 'Η διδασκαλία της Ηθικής' (13^{ος}-15^{ος} αι.), 'Μάθημα Γεωμετρίας' (14^{ος} αι.), 'Γεμάτο Σχολείο' (~1450)

Εικόνες 6, 7, 8, 9, 10. 'Εκπαίδευση φτωχών παιδιών υπό το Παλαιό Καθεστώς (Ancien Régime: 1659-1751):Lyon, Rouen, Reims', 'Δάσκαλος στην εποχή του Διευθυντηρίου (1687)' -Πίνακας του Van Heesterke, 'Εκπαίδευση παιδιών/κοριτσιών στον 18^ο αι.', 'Ποινή στο Σχολείο'

Εικόνες 11, 12, 13, 14, 15. 'Σχολεία Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης πριν/μετά την Επανάσταση του 1789', 'Κοινοτικά και Θρησκευτικά Σχολεία στο Cholet', 'Γαλλικό Σχολείο Καλογραιών(1839)'

Εικόνες 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23. 'Φοιτητές στο Παρίσι: 1830-1909', 'Χριστιανικό Σχολείο στις Βερσαλίες (1839)'- Antoinette Asselineau, 'Σχολείο επί 3^{ης} Δημοκρατίας (1889)'-Geoffrey Henri Jean Jules (1853-1924), 'Μάθημα σε αυλή Σχολείου', 'Σχολικές αίθουσες Γαλλικού/Ελληνικού Σχολείου'-Μουσεία Εκπαίδευσης Rouen και 'Χρίστος Τσολάκης'

